

MEMURLARIN MESLEK SEÇİMİNDE BELİRLEYİCİ FAKTÖRLER: BİR ÜNİVERSİTE'DE UYGULAMA*

Doç. Dr. Mehmet PEKKAYA

Bülent Ecevit Üniversitesi, İİBF, (mehpekkaya@gmail.com)

Yusuf YILDIRIM

Bülent Ecevit Üniversitesi, SBE, (yusuf19yildirim81@gmail.com)

ÖZET

Çalışanın kendine/topluma faydalı olması, kendine uygun meslek seçmesiyle bağlantılıdır. Meslek sadece para kazanma, geçim sağlama yolu değil, bireyin toplumda kazandığı rolü olması bakımından önemli kararlarından biridir. Çalışmamızın amacı, memurluk mesleği tercih edilirken dikkate alınan boyutların/faktörlerin belirlenmesi ve konu hakkında araştırmacılara bilgi sağlanmasıdır. Bu anlamda, Bülent Ecevit Üniversitesi'nde çalışan memurların mesleğini tercih ederken dikkate aldığı unsurlara yönelik gerçekleştirilen 301 ankete ait veriler, faktör analizi üzerinden değerlendirilmiştir. Belirlenen 5 ana faktörden “ekonomik çevredeki güvensizliğe göre devletteki güvenceli ortam” boyutunun açıklanan varyanslar bakımından en etkili ve faktör skorları açısından da en önemli boyut olduğuna karar verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Meslek Seçiminin Belirleyicileri, Faktör Analizi, Hipotez Testleri.

FACTORS EFFECTIVE IN CAREER PREFERENCE OF OFFICIALS: AN APPLICATION ON A UNIVERSITY

ABSTRACT

Being beneficial to himself/public for an employee is correlated with an appropriate career preference. Profession is not only the way to earn money, livelihood, but also one of the important decisions of the individual as the role that the individual obtains in society. The aim of our study is to determine the dimensions/factors that take into account in the career preferences as an official and to provide information to the researchers about the subject. In this sense, data of 301 questionnaires for the items that are taken into consideration by the officials of Bulent Ecevit University are evaluated via factor analysis. It is decided that “safe environment in the state according to the precariousness of the economic environment” is the most effective factors in terms of the explained variance and has the highest priority in terms of generated factor scores among determined 5 main factors.

Keywords: Determiners of Career Preference, Factor Analysis, Hypothesis Tests.

* Bu çalışmada, BEÜ SBE İşletme YL programında kayıtlı Yusuf Yıldırım'ın Mehmet Pekkaya danışmanlığında devam eden YL tez çalışması temel alınmıştır. Bu çalışma bulguları, 7-9 Eylül 2017'de ICMEB kongresinde sunulmuştur.

1. Giriş

Bir bireyin meslek seçimi kararı, insanın yaşamını şekillendirecek en önemli kararlardan biri olup, bu seçiminin bilinçli ve doğru gerçekleştirilmesi birey ve ülke için büyük değer içermektedir. Birey vereceği bu kararlar tüm yaşantısına şekil verecek bir süreci, yaşayacağı çevreyi ve ilişkide bulunacağı insanları da seçmiş olacaktır. Diğer bir deyişle meslek seçimi bireyin aile geliri, geçim tarzı, nerede oturup kiminle evleneceği, kimlerle etkileşimde bulunacağı üzerinde etkili olup, kişinin sorumluluk duygusu ve mutluluğunda belirleyiciliğe sahip önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. Meslek seçimi hem ferdi hem de toplumsal açıdan önem taşımaya rağmen, Türkiye’de meslek seçiminin büyük ölçüde tesadüflere bağlandığı söylenebilmektedir (Pekkaya & Çolak, 2013). Günümüzde, yapmakta olduğu işin kendisine uymadığını ifade eden, emekli olmaya yaklaşmış ve başka mesleklere kaymayı düşünen kişi sayısının azımsanmayacak düzeyde olduğu ifade edilmektedir (Erdem & Kayran, 2013).

Bu anlamda, meslek seçim süreci araştırmacı, yönetici ve planlayıcılar açısından iyi incelenmeli, değerlendirilmeli ve bu seçim kararında etkili olan değişkenler /faktörler iyi bilinmelidir. Bu konu hakkındaki çerçeve ve etkili faktörler iyi bilindiği takdirde, araştırmacılar durumu daha iyi değerlendirme /analizleri yapabilme imkânına sahip olurken yönetici ve planlayıcılar ise bulgulara göre bireyler için daha iyi ortam sağlayacak biçimde daha doğru, planlı ve geçerli kararlar alabilecekleri söylenebilir. Bu şekilde, önce bireylerin daha huzurlu/mutlu ve dolayısıyla daha verimli çalışması sağlanarak sonucunda ülke verimliliği ve refahının artacağı ifade edilebilir.

Çalışmamızın amacı, memurluk mesleği tercih edilirken dikkate alınan boyutların / faktörlerin ilgili konular üzerinden belirlenmesi ve elde edilen bulguların araştırmacılar ile karar vericilere sunulmasıdır. Bu anlamda, ilgili literatürden düzenlenen 32 konu ve birkaç demografik özellik sorusu ile Bülent Ecevit Üniversitesi’nde (BEÜ) idari personel olarak çalışan memurlara geniş çaplı anket uygulaması yapılmış ve 301 anketin analizlere dâhil edilmesi uygun görülmüştür. Konu ile ilgili anket soruları, bireyin mesleğini tercih ederken dikkate aldığı unsurları içermekte olup, tutum ölçümünde 5’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Elde edilen ölçüm değerleri, faktör analizi üzerinden boyutlandırılmış, sonrasında boyutlara ait 3 senaryo üzerinden faktör skorları üretilmiş, üretilen faktör skorları değerlendirilmiş ve memurların kişisel özelliklerine göre boyutlara ait ölçümlerde farklılıklar istatistiksel hipotez testleriyle incelenmiştir.

İlgili literatürde, meslek seçim konularının ve faktörlerinin belirlenmesi üzerine çok farklı çalışmalara rastlanmaktadır. Çalışmalarda tanımlayıcı istatistik, frekans analizi veya ki kare testi gibi temel düzeyde analizlerde meslek seçim konularının belirlenmesine çalışılabilirken, faktör analizi üzerinde ana boyutların tespitine yönelik çalışmalara veya faktörler bilinen kabul edilerek faktörlerin önem derecelerinin belirlenmesine yönelik çalışmalara da rastlanmaktadır. Çalışmaların birçoğu, doktor-hemşire-turizmci vb. eğitimi tercih eden öğrenciler üzerinde olduğu gibi, muhasebeci, öğretmen vb. özellikli alanlarda çalışan bireyler üzerine de rastlanmaktadır. Literatür taraması sonucunda, Türkiye’de genel olarak memurlara veya üniversitede çalışan memurlara yönelik bir çalışmaya rastlanmamış olması bu çalışmanın literatüre katkısı olarak değerlendirilebilir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, meslek tercihinine etki eden konular üzerine literatür özeti sunulmuştur. Üçüncü bölümde, BEÜ idari personeline yapılan anketten elde edilen veriler ile analizlere ait bulgular raporlanmıştır. Sonuç bölümü ise, anket bulgularının değerlendirilmesini, yorumlanmasını ve önerileri içermektedir.

2. Meslek Tercihine Etki Eden Konular ve Literatür Özeti

Meslek seçiminde etkili olan çok sayıda nicel ve nitel değişkenler olduğu gözlenebilir. Çalışmamızda, ilgili literatürde dikkate alınan çok sayıda değişkenler içerisinde, daha ön planda olacağı düşünülen birçok araştırma tarafından dikkate alınan ve yazarları tarafından gözlenen başlıca konular belirlenerek, literatürdeki dayanağıyla birlikte Ek 1’de sunulmuştur. Literatürde, gelir düzeyi (McCabe vd., 2005; Demagalhaes vd., 2011; Mızrak & Şenel, 2011; Taş, 2012; Göktolga & Gökalp, 2012; Pekkaya & Çolak, 2013), çalışma saati (McCabe vd., 2005; Gökyöz & Zeytin, 2012; Ömürbek & Usul, 2008) ve iş garantisi (Ahmadi vd., 1995; Pekkaya & Çolak, 2013; Pekkaya, 2015) başta gelen konular olurken; bireyin çevresine ait konular (Ahmadi, 1995; Pekkaya & Çolak, 2013) ve meslek seçim sırasında kişinin bireysel özelliklerinin (Ahmadi, 1995; Pekkaya & Çolak, 2013) de meslek seçiminde etkili olduğu gözlenebilmektedir.

İlgili literatürde, meslek seçim konularının ve faktörlerinin belirlenmesi üzerine çok farklı çalışmalara rastlanmaktadır. Çalışmalarda içerik analizi gibi nitel teknik (Mooney vd., 2008) kullanan çalışmalar olduğu gibi, tanımlayıcı istatistik veya frekans analizi (Alper & Özdemir, 2004; Yaş, 2012; Can vd., 2013; Çelik & Üzmez, 2014) kullanan çalışmalara da rastlanmaktadır. Bu tip çalışmalarda, bireylerin sık tekrarladığı meslek seçim konuları / faktörlerinin meslek seçiminde etkili olduğu sonucuna varılabilmektedir.

İlgili literatürde, ki kare testi (Sarıkaya & Khorshid, 2009; Demagalhaes vd., 2011; Mızrak & Şenel, 2011) ile araştırmaya konu olan meslek seçimiyle ilişkili olan konuları tek tek inceleyen çalışmalara ve t testi gibi hipotez testler (Sathapornvajana & Watanapa, 2012) üzerinden alt grupların tercihte etkili konulara bakış açılarındaki farklılıkları inceleyen çalışmalara da rastlanmaktadır.

İlgili literatürde, faktör analizine (Ahmadi vd., 1995; McCabe vd., 2005; Dinç, 2008; Ömürbek & Usul, 2008; Gökgöz & Zeytin, 2012; Erdem & Kayran, 2013) de oldukça sık rastlanmaktadır. Faktör analizi, meslek seçiminde etkili olan çok sayıda konu için ana boyutların belirlenmesinde, boyut indirgenmesinde veya diğer bakış açısıyla gizil değişkenlerin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Böylece, meslek seçiminde etkili olan çok sayıda konu, kendini temsil eden daha az sayıda ana boyutun ölçümüne daha duyarlı ve iyi şekilde skorlar üretebilecektir. Bu ölçüm skorlarıyla, çoğu parametrik ve daha güçlü olan farklı analizler kullanılarak çok sayıda çıkarsama yapma imkânı olabilecektir. Örneğin faktör analizinden elde edilen boyutlar üzerinden, ilgili boyutların birbirine göre ne derece ön plana çıktığı veya bu ana boyutların önem dereceleri AHP gibi yöntemlerle belirlenebilmektedir (Göktolga & Gökalp, 2012; Pekkaya & Çolak, 2013). Ayrıca bu kriter önem dereceleri ve alternatif mesleklere ait kriter temelli puanlar kullanılarak farklı çok kriterli karar verme yöntemleriyle alternatif mesleklere ait seçim sıralamaları yapmak (Pekkaya, 2015) da mümkün olabilmektedir.

Meslek seçimi konuları üzerine yapılmış akademik çalışmaların, tıp (Alper & Özdemir, 2004; Can vd., 2013), hemşirelik (McCabe vd., 2005), bilişim teknolojisi (Sathapornvajana & Watanapa, 2012), turizm (Erdem & Kayran, 2013), çağrı merkezi (Çelik & Üzmez, 2014) vb. eğitimini tercih eden öğrenciler üzerinde olduğu gibi, muhasebecilik (Ahmadi vd., 1995; Ömürbek & Usul, 2008; Gökğöz & Zeytin, 2012) gibi özellikli alanlarda çalışan bireyler üzerine yapıldığına da rastlanmaktadır.

Bu durumda, meslek seçimi üzerinde yapılan çalışmaların, çerçeveleri, seçilen yöntemleri ve uygulama alanları açısından geniş yelpazede olduğu söylenebilir. Bu çalışmalardan, gelir düzeyi, çalışma saati, iş garantisi, kişinin bireysel özellikleri ve bireyin çevresindeki kişilerin meslek seçiminde oldukça etkili olduğu görülebilir. Ayrıca, çalışma amacı ve eldeki veri, uygun yöntem seçiminde önem kazanmaktadır.

3. Memurların Meslek Seçiminde Belirleyici Faktörler: BEÜ’de Bir Uygulama

Uygulamanın amacı, BEÜ’de çalışan idari personel kadrosundaki memurların mesleğini tercih ederken dikkate aldığı unsurların analizidir. BEÜ’de görev yapan memurlara anket uygulanmış, anket verileri, meslek seçiminde etkili boyutlar /faktörler faktör analizi üzerinden tespiti için değerlendirilmiştir. Analiz kapsamında, memurluk mesleği tercih edilirken dikkate alınan ana faktörlerin belirlenmesinin yanı sıra, faktörlere ait skorların hesaplanması ve hesaplanan bu skorların birbiriyle karşılaştırılması ile memurların bireysel özelliklere göre farklılıklar, istatistiksel testler ile araştırılmıştır.

3.1. Örneklem ve Veri

Anket, 2016 yılı Haziran-Eylül döneminde uygulanmıştır. BEÜ’de 2016 yılında 1170 idari personel çalıştığı bilinmektedir (BEÜ, 2017:34). Hazırlanan anket, üç yüzden fazla memura uygulanmış, anketleri hemen hemen tam ve tutarlı olarak doldurduğuna karar verilen 301 anket, analizlere dâhil edilmiştir. Faktör analizi için birim sayısı açısından farklı görüşler olmakla birlikte, en az 50 birim, mümkünse 100 birimden büyük örnek hacmin olması gerektiği veya ikinci bir görüşe göre her konuya (değişkene) karşılık en az 5 ile 10 birim örnek alınması gerektiği ($n/p > 5$ kuralı) ifade edilmektedir (Albayrak, 2006:112). Ayrıca istatistiksel çıkarsamalarda alt grupların sayısının 30’un oldukça üzerinde olması, istatistiksel çıkarsamaları güçlü kıldığı düşünülerek bu örnek sayısı analizler için yeterli olduğu kabul edilmiştir. Örnek birim seçiminde, cinsiyet ve memurun görevi açısından alt kategorileri temsil edecek şekilde birimlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak örneklemede, anakütleye göre yeterli sayıya ulaşılmamasına rağmen, rassal süreç işletilmeyen kota örnekleme tercih edildiğinden dolayı, elde edilen çıkarsamalar örneklem görüşlerini içermektedir.

Anket içeriğinde, memur özelliklerini belirlemeye yönelik 8 adet soru (cinsiyet, doğum yılı, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, birimdeki görev yılı, tecrübe, gelir) sorulmuştur. Doğum yılı, birimdeki görev yılı ve tecrübe soruları açık uçlu, diğerleri ise kapalı uçlu sorulmuştur. Örneğe dahil olan memurların %66,78 gibi çoğunun 31-50 yaş aralığında, %65,78’nin 0-1 çocuk sahibi olduğu, %49,83’ünün 7-19 yıllık tecrübeye sahip, %70,43’nün evli, %63,46’nının lisans mezunu, %60,13’ü ise ayda 3000 TL’den düşük gelire sahip olduğu görülmektedir (Ek 2). Ek 2’den, bu dağılım yapılarının cinsiyete göre yaş (p -değeri:0,000), tecrübe (p -değeri:0,028) ve gelir (p -değeri:0,000) açısından farklılaştığı istatistiksel olarak

0,05 düzeyinde ki-kare testiyle belirlenebilir. Buna göre, kadın memurların nispeten daha genç, ancak düşük tecrübeye olduğu, dolayısıyla kadınlarda mesleğe başlama yaşının daha küçük olduğu söylenebilir.

Tablo 1: Güvenilirlik Analizi

Boyutlar	Açıklama	Soru Sayısı	Cronbach Alpha
F1 DevGüvOrt	Ekonomik çevredeki güvensizliğe göre devletteki güvenceli ortam	8	,887
F2 FırSosEkoStat	İşteki fırsatlar ve aile ile iş arasındaki sosyo ekonomik statü uyumu	10	,858
F3 BeklDisUyum	Beklenti ile iş disiplini uyumu	4	,686
F4 MakulÇalKaz	Makul çalışma saati ve kazanç	3	,668
F5 ÇevEtki	Çevrenin etkisi	3	,702
Faktör analizine dâhil edilen sorular (3, 5, 24, 32 çıkartılmış)		28	,885
Tüm sorular		32	,899

“1-Kesinlikle Katılmıyorum; 5- Kesinlikle Katılıyorum” olmak üzere 5’li Likert tipi anket ile memurların mesleğini tercih ederken dikkate aldığı unsurlar açısından, ilgili literatürde meslek seçiminde üzerinde durulan konulardan düzenlenen 32 adet soru üzerinden, BEÜ memurlarının tutumları /eğilimleri ölçülmüştür. İlgili literatürdeki dikkate alınan sorular ve soruların dayandırıldığı kaynaklar Ek 1’de listelenmiştir. Bu sorulardan “28-Sigortanın her ay düzenli olarak ödenmesi” ve “29-Güvence açısından özel sektöre güvensizlik” doğrudan bir soru olarak literatürdeki analizlerde rastlanmamış olsa dahi, diğer sorularla ilişkili olması ve ilgili literatürdeki ifadelere dayanarak yazarlarca ölçüme dahil edilmesine karar verilmiştir. Faktör analiziyle belirlenen boyutlar ve tüm sorular açısından anket ölçüm güvenilirliği için Cronbach Alpha istatistikleri Tablo 1’de raporlanmıştır. Ölçümün güvenilir olduğu, istatistiklerin 0,600’den yüksek olmasından gözlenebilir.

3.2. Meslek Seçiminde Etkili Boyutların Faktör Analiziyle Belirlenmesi

Konulara ait 5’li Likert ölçeğindeki veriler yerine, (1) boyut indirme, (2) daha çok konu ile (ölçek türü ve duyarlık açısından) daha iyi ölçüm yapıldığı kabul edilen boyutlar /faktörler üretmesi ve (3) verileri-dolayısıyla bulguları daha güvenilir kabul edilebileceği temsilci değişkenler olan boyutlar üretmesi açısından faktör analizi yapılmıştır.

Faktör analizinde, temel bileşenler yöntemi ile rotasyonda Kaiser normalizasyonlu varimax metodu kullanılmış, açıklanan toplam varyans %60,19 olarak yeterli seviyede gözlenmiştir. Örnek verilerin analizine uygunluğunu gösteren KMO (0,729) ve korelasyon matrisinin birim matris olmadığı ve aynı boyutlardaki değişkenler arasındaki korelasyonların oldukça anlamlı olduğunu yansıtan Bartlett Testi (p değeri: 0,000) istatistikleri (Akbulut vd., 2014) üzerinden, çalışmada faktör analizinin yapılabilirliğine karar verilmiştir. Elde edilen boyutların içeriğindeki konular, faktör yükleriyle birlikte Tablo 2’de raporlanmıştır. Faktörlerin belirlenme aşamasında, toplam 4 konu, gerek ilgili faktörlerde boyutlanmayıp bir faktörde tek

boyutta kaldığı, düşük ortak varyansa sahip olduğu ve gerekse birden fazla boyut içerisinde yakın faktör yüküne sahip olmaları nedeniyle modelden çıkarılmış, faktörler içeriğindeki bileşenleriyle en uygun temsil ettiğiğine karar verilen model geçerli olarak kabul edilmiştir.

Tablo 2: Boyutlar, Bileşenleri ve Bileşen Yükleri

Bileşen Boyutları ve açıkladığı varyanslar	Konular	Bileşenlerin Yükleri				
		1	2	3	4	5
Ekonomik çevredeki güvensizliğe göre devletteki güvenceli ortam, DevGüvOrt , (%16,21)	26 Maaş garantisinin olması	,928	,080	,017	,118	,014
	27 Hafta sonu/yıllık izin garantisi	,876	,056	-,140	,058	,079
	29 Özel sektöre duyulan güvensizlik	,749	,025	,257	-,022	,313
	31 Ülkedeki ekonomik / sosyal durum	,735	-,050	,221	-,056	,342
	28 Sigortanın düzenli olarak ödenmesi	,702	,168	-,067	,135	,001
	25 İş garantisinin olması	,617	,064	,464	,107	-,301
	30 Ülkedeki/özeldeki işsizlik sorunu	,578	-,072	,230	-,300	,515
	21 Kamudaki çalışma güvencesin	,523	,071	,471	,093	-,011
İşteki fırsatlar ve aile ile iş arasındaki sosyo ekonomik statü uyumu, FırSosEkoStat (%15,71)	15 Emeklilik planlarına uyum	,198	,681	,028	,048	,097
	9 Çocuğun (iş/okul) durumuyla uyum	-,008	,649	-,006	,393	,067
	8 Eğitim durumu ile iş uyumu	-,071	,649	,260	-,187	,120
	11 Kamuda uzmanlaşma fırsatları	,231	,648	,395	,105	-,005
	7 Eşin iş durumuyla uyumlu olması	-,103	,620	,156	-,101	-,113
	12 Kamu fırsatları (terfi, maaş, unvan)	,175	,610	,482	,132	,038
	4 Makul/cazip seyahat olanakları	,001	,585	-,264	,224	-,013
	16 Kamu kariyer hedeflerine uyumu	,000	,582	,496	,051	,262
10 Kamudaki iş seçenekleri	,187	,568	,099	,344	,186	
17 Hayatındaki deneyimlerin etkisi	,047	,535	-,075	,137	,202	

Tablo 2 devam

Beklenti ile iş disiplini uyumu, BeklDisUyum (%11,68)	23 Hayattan beklentilerine uygunluk	,026	,177	,713	,088	,085
	22 Toplumda prestij sağlama inancı	,108	,057	,692	,093	-,032
	14 Kamudaki işin disiplini	,010	,514	,573	-,169	-,025
	13 Kamuda rutin iş hayatının istemi	,087	-,034	,543	,276	,046
Makul çalışma saati-kazanç, MakulÇalKaz (%8,67)	2 Makul/esnekliğin çalışma saati	,099	,085	,110	,829	,004
	1 Makul maaş ve ücret	-,113	-,002	,426	,713	,221
	6 Daha iyi bir yaşam arzusu	,260	,352	,117	,617	,000
Çevrenin etkisi, ÇevEtki (%7,93)	19 Yakın akraba etkisi	,173	-,006	-,042	,129	,730
	20 Arkadaş çevresi - sosyal ortam E.	,107	,229	,028	-,056	,724
	18 Eğitim aldığı çevrenin etkisi	-,005	,292	,088	,374	,583

Konular, Ek 1'de kısmen daha geniş ifadesi verilen anket sorularından kısaltılarak verilmiştir.

Memurların mesleğini tercih ederken dikkate aldığı 32 unsur, Tablo 2'deki 5 faktör/boyut üzerinden temsil edilebildiğine karar verilerek, bu boyutlar üzerinden analizler yapılmıştır. Meslek tercihinde en belirleyici 8 konu ile ölçülen ve %16,21 açıklayıcılığa sahip olan "F1- DevGüvOrt -Ekonomik çevredeki güvensizliğe göre devletteki güvenceli ortam" bulunurken, boyut içeriğinde en yüksek temsilde maaş /izin garantisi ile çevreye güvensizlik ve ülkedeki ekonomik durum gibi konular olduğu sırasıyla gözlenebilmektedir. İkinci düzeyde belirleyici faktör "F2- FırSosEkoStat - İşteki fırsatlar ve aile ile iş arasındaki sosyo ekonomik statü uyumu, %15,71" belirlenmiş ve içeriğinde emeklilik, aile/egitim durumuyla, uzmanlaşma fırsatlarıyla uyum gibi konular gözlenmektedir. Diğer üç faktör ise "F3- BeklDisUyum -Beklenti ile iş disiplini uyumu, %11,68", "F4- MakulÇalKaz -Makul çalışma saati-kazanç, %8,67" ve "F5- ÇevEtki -Çevrenin etkisi, %7,93" olup toplam %28,28 açıklayıcılıkla bu iki faktörü izlemektedir.

3.3. Belirlenen Faktörlere Ait Üretilen Alternatif Faktör Skorları

Çalışmada amaçlanan temel analizlerin gerçekleştirilmesi için 32 konu yerine, konuları temsilen daha az olan 5 faktör/boyut faktör analiziyle belirlenmiş, çalışmanın bu bölümünde ise belirlenen boyutların ölçüm değerlerini temsil eden faktör skorları hesaplanmış ve bu skorlar üzerinden boyutlar değerlendirilmiştir.

Tablo 3: Faktörlerin Kendileri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

İkili olarak senaryoların ilişki incelemesi	F1	F2	F3	F4	F5
Ağırlık (w) -Ortalama (m)	,991**	,983**	,884**	,938**	,942**
Ağırlık (w) -Regresyon	,958**	,917**	,841**	,853**	,890**
Ortalama (m) -Regresyon	,947**	,923**	,882**	,895**	,876**

**Tüm Pearson korelasyon katsayısı ilişkileri, 0,01 anlamlılıktadır.

Çalışmamızda 3 farklı senaryo /yaklaşım ile faktör skorları üretilmiştir. Bu senaryolar aşağıdaki gibi tanımlanmış olup, senaryolarla üretilen skorlar arasındaki ilişkiler Tablo 3’de verilmiştir. Tablo 3’deki Pearson korelasyon katsayılarının hepsi 0,80’den yüksek olduğu için aralarında oldukça yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Bu anlamda, üretilen skorlar, birbirinin muadili olarak kullanılabilmesine ve çalışmamızda içeriğindeki konularla ilişki şiddetleri dikkate alarak hesaplandığından daha iyi temsil gücüne sahip olduğu düşünülerek “Ağırlık (w)” senaryosundan elde edilen skorların dikkate alınmasına karar verilmiştir.

Ağırlık (w): Faktör analizi tablosundaki faktör yükleri standardize edilip ağırlıklandırma yapılarak faktör skorları üretilmiştir. Burada, diğer faktörler içinde tanımlanmış, ancak ilgili faktörde 0,340 kritik değerden çok yüklemesi olan konular da ilgili faktördeki ağırlıklandırmaya katılmıştır. Bu yaklaşım, bir konunun faktördeki yükünün, konunun tanımlandığı faktör ile ilişki şiddetini gösterdiğinden hareketle, bu çalışmada faktör bileşenlerini daha iyi temsil ettiğine karar verilerek Ağırlık (w) senaryosu/yaklaşımı ile üretilen skorlardan elde edilen bulgular, diğerlerine göre daha çok benimsenmiştir.

Ortalama (m): Faktöre ait bileşenlerin aritmetik ortalaması üzerinden faktör skorları üretilmiştir. Bu yaklaşım, literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır (Akbulut vd., 2014).

Regresyon: Faktör analizinde regresyon seçeneğiyle SPSS’in ürettiği faktör skorlarıdır.

Tablo 4: Ağırlık ve Ortalama Temelli Üretilen Faktörlere Ait Tanımlayıcı İstatistik

	Min	Mak	Ortalama	Std. S.	DK	Eğiklik	Basıklık	K-S	S-W
F1w DevGüvOrt	2,000	5,000	4,197	0,651	15,51	-0,808	0,851	,000	,000
F2w FırSosEkoStat	1,050	5,000	3,194	0,755	23,64	-0,169	-0,138	,200*	,137
F3w BeklDisUyum	1,469	5,000	3,421	0,732	21,40	-0,330	0,033	,016	,003
F4w MakulÇalKaz	1,000	5,000	3,245	0,794	24,46	-0,341	0,045	,004	,001
F5w ÇevEtki	1,532	5,000	3,670	0,754	20,54	-0,418	0,113	,002	,000
F1m DevGüvOrt	2,000	5,000	4,201	0,648	15,43	-0,757	0,662	,000	,000
F2m FırSosEkoStat	1,000	5,000	3,160	0,822	26,01	-0,213	-0,401	,000	,006
F3m BeklDisUyum	1,000	5,000	3,400	0,866	25,47	-0,320	0,233	,000	,000
F4m MakulÇalKaz	1,000	5,000	3,327	0,925	27,82	-0,360	-0,368	,000	,000
F5m ÇevEtki	1,000	5,000	3,480	0,913	26,24	-0,366	-0,042	,000	,000

Min: Minimum; **Mak:** Maksimum; **Std. S.:** Standart sapma; **DK:** Değişim katsayısı; **K-S:** Kolmogorov-Smirnov test istatistiği p değeridir; **S-W:** Shapiro-Wilk test istatistiği p değeridir.

Tablo 4’de boyutlara göre üretilen faktör skor serileri için tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Ağırlık (w) senaryosundan üretilen 5 boyutun ortalamaları için yapılan tekrarlı ANOVA testinde Wilks’ Lambda istatistik p değeri 0,000; Mauchly’in küresellik testi p değeri 0,000 bulunmuş, bu durumda dikkate alınan Huynh-Feldt testi (p değeri: 0,794) F istatistiği p değeri ise 0,000’dır. Paralel çıkarsamalar Ortalama (m) serileri için de bulunmuştur. Bu test sonucundan, faktör ortalama skorlarının birbirinden farklı olduğu, “F1- DevGüvOrt” boyutunun diğer boyutlara göre en yüksek skorlandığı, en yüksek oranda skorlandığı ve bunu sırasıyla F5 ve F3 boyutlarının takip ettiği, en az skorlamayı ise F4 ile F3 boyutunun aldığı çıkarsaması yapılabilir. Tablo 2’deki boyutlara ait açıklanan varyanslar, boyutun meslek seçimindeki belirleyiciliğinin göstergesi iken, Tablo 4’deki ortalamalar ise kişilerin boyuta verdiği genel görüş skoru olarak yorumlanabilir. Değişim katsayılarından ise F1 boyutu konusunda memurların en hemfikir (homojen) görüşe sahip oldukları, F4 ve F2 boyutlarına görüş birliği açısından bakılacak olursa; bu boyutlar hakkında daha farklılık içeren katılım şiddetlerine sahip oldukları (heterojen) çıkarsaması yapılabilir.

Tablo 5: Ağırlık ve Bileşen Temelli Üretilen Faktörler Arasındaki İlişkiler

	F1w	F2w	F3w	F4w		F1m	F2m	F3m	F4m
F2w	,236**				F2m	,226**			
F3w	,446**	,721**			F3m	,390**	,461**		
F4w	,249**	,585**	,537**		F4m	,214**	,367**	,317**	
F5w	,534**	,302**	,357**	,347**	F5m	,314**	,346**	,278**	,246**

** : 0,01 anlamlılıktaki Pearson korelasyon katsayılarıdır.

Tablo 5’te, faktörler arası ilişkilerin şiddetlerine ait Pearson korelasyon katsayıları, “Ağırlık (w)” ve “Ortalama (m)” senaryolarına göre verilmiştir. Tüm boyutlar arasındaki ilişkilerin istatistiksel olarak 0,01’de anlamlı olduğu görülmektedir. İlişki şiddeti 0,8-1,0 aralığı çok yüksek; 0,6-0,8 aralığı yüksek, 0,4-0,6 aralığı orta, 0,0-0,4 aralığı ise zayıf düzeyde ilişki kabul edildiğinde, sadece “Ağırlık (w)” ile üretilen faktör skor serilerinden F2w-F3w arasında yüksek düzeyli ilişki tespit edilmiştir. F1w-F3w; F1w-F5w; F2w-F4w; F3w-F4w aralarında orta düzeyde, diğerlerinde ise zayıf düzeyde ilişki gözlemlenmiştir. Bu durumda, “F2-FırSosEkoStat” boyutunun, diğer faktörlere göre diğerleri ile en yüksek düzeyde etkileşimde olduğu görülürken, F1 ile F5 boyutlarının ise en düşük düzeyde etkileşimde olduğu söylenebilir.

Tablo 6: Boyutların Kategori Karşılığı

Boyutlar	Ortalama	Std. S.	DK	t testi p değerleri			Karar	
				3	4	5	t testi	Puan A.
F1w DevGüvOrt	4,197	,651	15,51	,000	,000	,000	4 KY-5 KKY	4 KY
F2w FırSosEkoStat	3,194	,755	23,64	,000	,000	,000	3 Krz-4 KY	3 Krz
F3w BeklDisUyum	3,421	,732	21,40	,000	,000	,000	3 Krz-4 KY	4 KY
F4w MakulÇalKaz	3,245	,794	24,46	,000	,000	,000	3 Krz-4 KY	3 Krz
F5w ÇevEtki	3,670	,754	20,54	,000	,000	,000	3 Krz-4 KY	4 KY
F1m DevGüvOrt	4,201	,648	15,43	,000	,000	,000	4 KY-5 KKY	5 KKY
F2m FırSosEkoStat	3,160	,822	26,01	,001	,000	,000	3 Krz-4 KY	3 Krz
F3m BeklDisUyum	3,400	,866	25,47	,000	,000	,000	3 Krz-4 KY	3 Krz
F4m MakulÇalKaz	3,327	,925	27,82	,000	,000	,000	3 Krz-4 KY	3 Krz
F5m ÇevEtki	3,480	,913	26,24	,000	,000	,000	3 Krz-4 KY	4 KY

Not: Buradaki t testi Anl., tek örnek t testidir. Karar sütunundaki t testi kararları 3, 4 ve 5 referans alınarak yapılan t testlerine göre, Puan A. (Aralığı) kararları Ek 3'teki ortalama aralıkları dikkate alınarak verilmiştir.

Memurların boyutlara bakış açılarının 5'li likert ölçeğinde hangi kategoriye dâhil olduğuna yönelik kategorileştirme, tek örnek t testine ve Ek 3'deki kategorileştirmeye bağlı olarak Tablo 6'da gerçekleştirilmiştir. Örneğin F1 için memur görüşlerinin, t testine göre 4 KY ile 5 KKY kategorilerine ait olmadıkları istatistiksel olarak 0,05 anlamlılıkla belirlenirken; bu iki kategori arasında kategorileştirilebileceği, Ek 3'deki puan aralığına göre görüşleri 4 KY kategorisinde olduğuna karar verilmiştir. Bu durumda, F1 boyutuna ait memur görüşlerinin “4-katılıyor” ile “5- kesinlikle katılıyor” arasında olduğu ve görüşlerin “4-katılıyor” kategorisine eğilimli olduğuna karar verilmiştir. Yine diğer boyutlar hakkında memurların görüşleri 3 Krz-4 KY arasında kategorileştirilirken, F2 ile F4 için görüşlerin 3 Krz kategorisine eğilimli olurken, F3 ile F5 için ise görüşlerin 4 KY kategorisine eğilimli olduğuna karar verilmiştir.

Ağırlık (w) ve Ortalama (m) senaryolarından elde edilen sonuçlar oldukça uyumlu olduğundan, izleyen analizde sadece Ağırlık (w) senaryo sonuçları raporlanmıştır.

3.4. Memurların Görüşlerinin Kişisel Özelliklerine Göre Farklılaşması

Bu bölümde, memurların mesleğini tercih ederken dikkate aldığı boyutlar bireylerin özelliklerine göre değiştiğine yönelik iddialar, istatistiksel hipotez testleriyle araştırılmıştır. Memur alt gruplarında görüş farklılaşmasına ait test istatistiği p değerinin 0,05'den küçük olması ile alt gruplara göre görüşlerin farklılaştığı kararına varılmıştır. Aksi durumda, memurların alt gruplara göre görüşlerinin farklılaşmadığı, alt grupların görüşlerinin kategorileştirilmesinin anlamsız olduğu ve Tablo 6'daki memur genel görüşlerinin de alt kategoriler için genel geçerliliği olduğu kabul edilmiştir. İstatistiksel testlerde, alt grupların örnek sayıları 30'un üzerinde ise merkezi limit teoremine göre verilerin normal dağılıma uyduğu ve daha güçlü testlere sahip olan parametrik testlerle karar verilmesi (Pekkaya & Akıllı, 2013) uygun görülmüştür. Sadece çocuk sayısına göre alt gruplarda, Tablo 8'de 2'den fazla çocuk sayısına sahip memur sayısı 26 olup, alt grup serilerinde K-S ve S-W testlerine göre normal dağılım olmadığına karar verildiği için, görüşlerdeki farklılık iddiası parametrik olmayan Kruskal

Wallis testine göre analiz edilmiştir. Memur görüşlerinin puan aralığı kategorileri ise Ek 3'teki kategori sınıfları (Pekkaya vd., 2017; Çauşoğlu & Pekkaya, 2015) üzerinden yapılmıştır.

Tablo 7'de, memurların cinsiyet, gelir ve medeni durum alt gruplarına göre görüşlerindeki farklılaşmalara ait bağımsız iki örnek t testi sonuçları ve alt grup kategorileri raporlanmıştır. Buna göre, kadın memurlar erkek memurlara göre her boyuta daha yüksek skorlama yapmış veya daha fazla önem vermiştir. Ancak, F1- DevGüvOrt ve F2 FırSosEkoStat boyutlarındaki görüş farklılıkları 0,05'de istatistiksel olarak anlamlı olduğuna karar verilmiştir. Kadın memurlar, F1- DevGüvOrt boyutu konularına kesinlikle katılım gösterdiği şeklinde görüş bildirirken, erkek memurlar nispeten daha az katılım göstermişlerdir. Kadın ve erkek memurlar, F2 FırSosEkoStat boyutu konularına kararsız kalırken, kadın memurların bu konulara daha yüksek skorlama yaptığı (önem verdiği) söylenebilir. Ayrıca, nispeten yüksek gelirli memurların diğerlerine göre F3- BeklDisUyum konularına daha fazla önem verdiği ve bekâr memurların ise evli olanlara göre F5 ÇevEtki konularına daha fazla önem verdiği gözlenmiştir.

Tablo 7: Alt Gruplara Göre Görüşlerin Farklılaşması: Bağımsız Örnek t Testleri

	Boyutlar	Kadın	Erkek	t testi p değeri	Kadın	Erkek
Cinsiyet	F1w DevGüvOrt	4,278	4,120	,035	5 KKY	4 KY
	F2w FırSosEkoStat	3,299	3,094	,018	3 KRZ	3 KRZ
	F3w BeklDisUyum	3,503	3,343	,058	4 KY	3 KRZ
	F4w MakulÇalKaz	3,211	3,277	,473	3 KRZ	3 KRZ
	F5w ÇevEtki	3,746	3,597	,088	4 KY	4 KY
Gelir (TL/ay)	Boyutlar	3000 altı	3000 Üstü	t testi p değeri	3000 altı	3000 Üstü
	F1w DevGüvOrt	4,196	4,198	,984	4 KY	4 KY
	F2w FırSosEkoStat	3,154	3,254	,259	3 KRZ	3 KRZ
	F3w BeklDisUyum	3,336	3,549	,010	3 KRZ	4 KY
	F4w MakulÇalKaz	3,209	3,299	,333	3 KRZ	3 KRZ
F5w ÇevEtki	3,690	3,640	,586	4 KY	4 KY	
Medeni Durum	Boyutlar	Evli	Bekâr	t testi p değeri	Evli	Bekâr
	F1w DevGüvOrt	4,154	4,300	,075	4 KY	5 KKY
	F2w FırSosEkoStat	3,239	3,086	,107	3 KRZ	3 KRZ
	F3w BeklDisUyum	3,408	3,452	,631	4 KY	4 KY
	F4w MakulÇalKaz	3,211	3,324	,262	3 KRZ	3 KRZ
F5w ÇevEtki	3,551	3,953	,000	4 KY	4 KY	

Tablo 8'de normal dağılıma sahip olmayan alt grup görüş farklılıkları Kruskal Wallis testiyle, normallik sağlanan serilerde ise homojenlik testi olan Levene testine göre hangi istatistiğe bakılacağına karar verilmiştir. Seriler homojense tek yönlü bağımsız örnek ANOVA

F testiyle, eğer homojenlik sağlanmadıysa daha güçlü test olan Welch ve Brown-Forsythe testleriyle alt grup görüş farklılıkları incelenmiştir. Bu tabloda, sadece istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlemlenen boyutlara ait istatistikler sunulmuştur.

Tablo 8: Diğer Bazı Alt Gruplara Göre Farklılaşan Görüşler: F Testleri

		24-30	31-40	41-50	50 üstü	Lev	F	Welch	Br-For	Krukal Wallis
Yaş	F1w	4,390	4,192	4,235	3,961	,489	,009	,015	,010	
	F2w	3,191	2,953	3,378	3,361	,189	,000	,000	,000	
	F3w	3,665	3,276	3,483	3,381	,001	,015	,029	,011	
	F4w	3,538	3,048	3,436	3,032	,141	,000	,000	,000	
	F5w	3,946	3,496	3,718	3,684	,853	,005	,008	,005	
Çocuk		0	1	2	2 üstü	Lev	F	Welch	Br-For	Krukal Wallis
	F1w	4,271	4,236	4,168	3,842	,191	,022	,007	,015	,002
	F5w	3,747	3,669	3,729	3,183	,020	,006	,020	,008	,002
Kadro		Memur / Sekreter	Uzman/ Teknisyen	Diğer		Lev	F	Welch	Br-For	Krukal Wallis
	F1w	4,391	4,110	3,877		,511	,000	,000	,000	
	F3w	3,546	3,405	3,147		,161	,002	,002	,001	
	F5w	3,833	3,518	3,534		,107	,002	,002	,002	
Tec-rütbe		1-6	7-19	19 üstü		Lev	F	Welch	Br-For	Krukal Wallis
	F2w	3,211	3,058	3,435		,695	,001	,002	,001	
	F4w	3,480	3,166	3,179		,014	,015	,002	,009	

Lev: Levene testi p değeri; **F:** Bağımsız örnek tek yönlü ANOVA F test istatistiği p değeri; Welch ve Br-Fo: Welch ve Brown-Forsythe testleri p değerleri. Kararlar koyu değerlere göre yapılmıştır.

Her boyut için, yaş gruplarına göre görüşlerde farklılık gözlenmiş, en az iki alt grup arasında meslek seçimlerine ait boyut önem skorlarında farklılaşma olduğuna istatistiksel olarak 0,05 anlamlılıkta karar verilmiştir. Tam bir sistematik farklılık gözlenmesi de; yaş aralığı 24-30 olan memurların, genelde 31-40 yaş aralığındakilere göre daha yüksek önem verdikleri görülmektedir. Tablo incelendiğinde, yaşın, bireylerin seçiminde önemli değişimlere neden olduğu gözlemlenmektedir.

Memurlarda çocuk sayısı arttıkça F1- DevGüvOrt boyutunun öneminin azaldığı, F5- ÇevEtki boyutunun önemi ise kısmen azaldığı söylenebilir. Kadrosunu memur /sekreter olarak tanımlayanlar, F1- DevGüvOrt, F3- BeklDisUyum ve F5- ÇevEtki boyutu konularına diğer gruptakilere göre daha fazla önem vermişlerdir. Tecrübesi 19 yıldan fazla olan memurlar F2- FırSosEkoStat boyutu konularına daha fazla önem verirken, tecrübesi 1-6 yıl olan memurların ise F4- MakulÇalKaz boyutu konularına daha fazla önem verdiğine karar verilmiştir.

4. Sonuç

Çalışmamızın amacı, memurluk mesleği tercih edilirken dikkate alınan boyutların / faktörlerin belirlenmesi ve konu hakkında araştırmacılara bilgi sağlanmasıdır. BEÜ'deki memurların meslek seçiminde dikkate aldığı konular 5 boyut üzerinden incelenmiştir. Belirlenen 5 boyut/faktöre ait faktör skorları 3 farklı senaryodan üretilmiştir. Faktör skorları için yaygın uygulamalardan farklı olarak faktör yükleri temelinde ağırlıklandırılmış yaklaşım seçilmiştir. Bu yaklaşımla elde edilen skorların gerek yaygın üretilen faktör skorlarıyla oldukça yüksek korelasyona sahip olması ve gerekse de bu skorların yazarlarca kullanılabilir geçerliliği için uygun bulunması nedeni ile diğer analizler için de önerilmiş ve temel alınmıştır.

“F1 Ekonomik çevredeki güvensizliğe göre devletteki güvenceli ortam” boyutu içeriğinde; en yüksek temsilde maaş /izin garantisi, çevreye güvensizlik ve ülkedeki ekonomik durum gibi konular ile meslek seçiminde en ayırt edici ve seçim gerekçelerini açıklayıcı konuları barındırdığına karar verilmiştir. “F2 İşteki fırsatlar ve aile ile iş arasındaki sosyo ekonomik statü uyumu” ise içeriğindeki emeklilik, aile/eğitim durumu, uzmanlaşma fırsatları uyumlulukları gibi konular ile göze çarpmaktadır.

BEÜ'deki memurların en çok “F1 Ekonomik çevredeki güvensizliğe göre devletteki güvenceli ortam” konularına meslek seçiminde dikkate aldıkları gözlenmiştir. Bu bulgu, Pekkaya & Çolak (2106)'ın üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmaya ait bulguları da desteklemektedir. Memurların, sonrasında sırasıyla meslek seçiminde “F5 Çevrenin etkisi” ile “F3 Beklenti ile iş disiplini uyumu” konularını dikkate aldıkları söylenebilir. Memurların, “F4 Çalışma saati ile kazancın makul düzeyde olması” ile “F2 İşteki fırsatlar ve aile ile iş arasındaki sosyo ekonomik statü uyumu” konularına yönelik kararsızlık eğiliminde oldukları söylenebilir.

BEÜ memurlarının meslek seçiminde dikkate aldığı faktörlerin tümünün birbiriyle ilişkili /etkileşimli olduğu saptanmıştır. “F2 İşteki fırsatlar ve aile ile iş arasındaki sosyo ekonomik statü uyumu” ile “F3 Beklenti ile iş disiplini uyumu” arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu gibi, diğer boyutlarla ilişkilerin /etkileşimlerinin diğerlerine göre yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu anlamda, F2 ile F3 boyutlarının meslek seçiminde önemli rol oynadığı söylenebilir.

Meslek seçiminde dikkate alınan faktörlerin kişinin bireysel özelliklerine göre de değişebildiği gözlenmiştir. Kadınlar erkeklere göre F1 ile F2'ye, nispeten yüksek gelirli diğerlerine göre F3'e, bekârlar evlilere göre F5'e, çocuk sayısı azaldıkça F1 ve tecrübesi az olanlar ise F4 konularına daha fazla önem verdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca yaşın, bireylerin meslek seçiminde önemli farklılıklara neden olduğu gözlenebilmektedir.

Sonuçlar değerlendirilirse; araştırmacıların ve karar vericilerin /planlayıcıların; memurların ekonomik çevredeki güvensizliğe karşı devletteki güvenceli ortam boyutu konularını meslek seçiminde neden bu kadar ön plana aldıklarını incelemeleri gerektiği oldukça önem arz etmektedir. Mesleki seçim aşamasındaki bireylerin, başarılı olabilecekleri alanlara yönelebilmeleri açısından, konunun uzmanı kişilerce bu çalışma bulguları da dikkate alınarak Türkiye'de kanuni olarak uygun düzenleme ve planlamaları yaparak hayata geçirmeleri önerilebilir. Memurlardaki bu güvenceli ortam arayışı, Türkiye'de arka arkaya yakın zamanda yaşanan veya diğer ülkelerden dolaylı olarak hissedilen 1994, 1998 ve 2008 ve en şiddetlisi olan

2000-2001 krizlerinin sosyal hayata etkilerinden kaynaklanabilir. Bu dönemlerde, özel sektör çalışanlarının, iflaslarla veya kriz gerekçe gösterilerek işverenleri tarafından işsiz kaldığı¹ veya ücretlerde düşüş yaşandığı dikkate alındığında, bireylerin güvenceli iş ortamı arayışı artabilmektedir. Bu anlamda, bireylerin işsizlik riskine karşılık güvencelerinin artırılması, kişiyi devlet güvencesinin en güçlü hissedildiği memurluk mesleği haricinde, bireylerin daha özgür iradeyle ilgi duyduğu mesleklere yönelmelerini sağlayabilir. Ancak bu şekilde birey ile toplum için daha önde gelmesi gereken kriterler eşliğinde bireylere uygun meslekler seçilerek, bireylerden başlayarak kurum ve ülke verimliliğini /performansını artırmak mümkün olabilir. Diğer açıdan izleyen araştırmalarda, toplum yapısı da dikkate alınarak literatürdeki ilgili değişkenler arasındaki etkileşimlerinde de dikkate alındığı modeller üzerinde çalışılabilir.

Kaynakça

- Ahmadi, M., Helms, M. M., & Nodoushani, P. (1995). A factor-analytic approach profiling job selection differences of male and female accountants. *Managerial Auditing Journal*, 10(7), 17-24.
- Akbulut, H., Pekkaya, M., & Aksakaloğlu, H. (2014). Meslek mensuplarının bakış açısıyla ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitimi: Bursa ili üzerine bir uygulama. *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 62, 73-91.
- Albayrak, A. S. (2006). *Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Y.D.
- Alper, Z., & Özdemir H. (2004). Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini tercih eden öğrencilerin kimi sosyo-demografik özellikleri ve mesleğe bakış açıları. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(2) 93-96.
- BEÜ (2017). *Bülent Ecevit Üniversitesi 2016 faaliyet raporu*. Erişim tarihi 20.11.2017, <http://w3.beun.edu.tr/dosyalar/2017/04/tek/beu-2016-yili-faaliyet-raporu.pdf>
- Bursal, M., & Buldur, S. (2013). Fen bilgisi öğretmen adayları için öğretmenlik tercih nedenlerini derecelendirme ve geleceğe yönelik beklentiler ölçekleri geliştirme çalışması. *Turkish Journal of Teacher Education*, 2(1), 47-64.
- Can, H., Balcı, U. G., & Öngel, K. (2013). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde etkili faktörler. *Euras J Fam Med*, 2(2), 77-82.
- Can, Y., & Yazılıtaş, A. (2006). Polis Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimine etki eden faktörler ve okullarını algılama biçimleri. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(2), 73-96.
- Çavuşoğlu, H., & Pekkaya, M. (2015). Siyasal propaganda araçlarının seçmen tercihine etkisi: Zonguldak örneği. *E. Osmangazi Üniv. İİBF Dergisi*, 10(3), 91- 115.
- Çelik, N., & Üzmez, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: Çağrı merkezi hizmetleri örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 2(1), 94-105.
- Çermik, H., Doğan, B., & Sahin, A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 201-212.

1 Türkiye'deki işsizlik oranında 2000-2002 arasında %6,5'dan %10,4'a iki yılda %60,0 artış ve 2007-2009 arasında ise %8,9'dan %12,6'ya iki yılda %41,6 artış yaşandığı bilinmektedir (Dünya Bankası, 2018).

- Demagalhaes, R., Wilde, H., & Fitzgerald, L.R. (2011). Factors affecting accounting students employment choices: A comparison of students and practitioners views. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 11(2) 32-40.
- Dinç, E. (2008). Meslek seçiminde etkili faktörlerin incelenmesi: Meslek yüksek okulu-muhasebe programı öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16-2, 90-106.
- Dünya Bankası (2018). *World development indicators*. Erişim tarihi: 04.04.2018, <https://data.worldbank.org/country/turkey?view=chart>
- Erdem, B., & Kayran, M.F. (2013). Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 81-106.
- Evans, M.W. (2008). *Self-monitoring as a determinant of job selection in the workplace*. UNF Master's Thesis and Dissertations 183. Erişim tarihi: 19.11.2017, <http://digitalcommons.unf.edu/etd/183>
- Göktolga, Z. G., & Gökalp, B. (2012). İş seçimini etkileyen kriterlerin ve alternatiflerin AHP metodu ile belirlenmesi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bil. Dergisi*, 13(2), 71-86.
- Gökyöz, A., & Zeytin, M. (2012). Muhasebe mesleğinin seçilmesini etkileyen faktörlerin incelenmesi: Yalova ve Bilecik illeri örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 4(8), 67-85.
- Hacıömeroğlu, G., & Sahin-Taşkın, Ç. (2010). Fen bilgisi öğretmenliği ve ortaöğretim fen ve matematik alanları (OFMA) eğitimi bölümü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniv. Eğ. Fak. Dergisi*, 11(1), 77-90.
- McCabe, R., Nowak, M., & Mullen, S. (2005). Nursing careers: What motivated nurses to choose their profession?. *Australian Bulletin of Labour*, 31(4), 384-406.
- Mızrak, Ş., & Şenel, E. (2011). Meslek liselerinde tekstil konfeksiyon programının seçimini etkileyen faktörler ve programa talep oranı (Konya, Karaman ve Aksaray illeri örneği). *Selçuk Üniversitesi SBE Dergisi*, 25, 183-201.
- Mooney, M., Glacken, M., & O'Brien, F. (2008). Choosing nursing as a career: A qualitative study. *Nurse Education Today*, 28, 385-392.
- Ömürbek, V., & Usul, H. (2008). Muhasebe mesleğinin seçilmesinde etkin olan etkenlerin faktör analiziyle incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 37, 164-173.
- Özder, H., Konedralı G., & Zeki, C. P. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Educational Administration: Theory and Practice*, 16(2), 253-275.
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y., & Memiş, A.D. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler. *İlköğretim Online*, 9(3), 910-921.
- Pekkaya, M., İmamoğlu, Ö.P., & Koca, H. (2017) Evaluation of healthcare service quality via Servqual scale: An application on a hospital. *International Journal of Healthcare Management*, Doi: 10.1080/20479700.2017.1389474.
- Pekkaya, M., & Çolak, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin önem derecelerinin AHP ile belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 797-818.

- Pekkaya, M. (2015). Career preference of university students: An application of MCDM methods. *Procedia Economics and Finance*, 23, 249–255.
- Pekkaya, M., & Akıllı, F. (2013). Hava yolu hizmet kalitesinin SERVPERF-SERVQUAL ölçeği ile değerlendirmesi ve istatistiksel analizi. *AİBÜ İİBF Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 75-96.
- Sarıkaya, T., & Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Sathapornvajana, S., & Watanapa, B. (2012). Factors affecting students intention to choose IT program. *Procedia Computer Science*, 13(1), 60-67.
- Şara, P., & Kocabaş, A. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf öğretmenliğini tercih nedenleri ve aldıkları eğitimle ilgili görüşleri. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance& Counseling*, 1(2), 8-17.
- Tamayose, T.S., Madjidi, F., Schmieder-Ramirez, J., & Rice, G.T. (2004). Important factors when choosing a career in public health. *Californian Journal of Health Promotion*, 2(1), 65-73.
- Taş, M.Y. (2012). Demirci Eğitim Fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarının profili ve sosyal bilgiler öğretmenliğini tercih etme nedenlerinin değerlendirilmesi. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 64-76.

Ek 1: Meslek Seçimiyle İlgili Anket Soruları

Konu	Kaynak
1-Maaş ve ücret düzeyinin makul düzeydedir	Gökyöz & Zeytin (2012), Pekkaya & Çolak (2013), Göktolga & Gökalp (2012), Can vd. (2013)
2-Çalışma saati açısından, işte esneklik makul düzeydedir.	Pekkaya & Çolak (2013), Çelik & Üzmez (2014), Çermik vd. (2010)
3- Çalışma yeri açısından, işte esneklik makul düzeydedir.	Gökyöz & Zeytin (2012), Pekkaya & Çolak (2013), Çelik & Üzmez (2014), Özder vd. (2010)
4-Seyahat olanaklarının makuldür / caziptir.	Ömürbek & Usul (2008), McCabe vd. (2005)
5-Haftalık 40 saat çalışma makul düzeydedir	Pekkaya & Çolak (2013), Hacıömeroğlu & Taşkın (2010)
6-Daha iyi bir yaşam standartları kavuşma isteği	Erdem & Kayran (2013), Can vd. (2013), Dinç (2008),
7-Eş iş durumuyla uyumludur	Ömürbek & Usul (2008), Pekkaya & Çolak (2013),
8-Eğitim durumu iş ile uyumludur	Gökyöz & Zeytin (2012),
9-Çocuğun iş /okul durumu ile uyumludur	Ömürbek & Usul (2008),
10-Kamudaki iş seçenekleri daha fazladır	Gökyöz & Zeytin (2012),
11-Kamuda uzmanlaşma fırsatlarının geniştir	Can vd. (2013), Dinç (2008), Özsoy vd., (2010)
12-Kamuda fırsatların (Görevde yükselme, maaş, derece ilerlemeleri, unvan vb.) olması	Gökyöz & Zeytin (2012), Evans (2008), Demagalhaes vd. (2011), Pekkaya & Çolak (2013),
13-Kamu iş hayatının daha az hareketli ve rutin bir hayat sürdürme isteği	Ömürbek & Usul (2008), Göktolga & Gökalp (2012), Çermik vd. (2010)
14-Kamuda yapılan işin disiplin gerektirmesi	Dinç (2008), Çermik vd. (2010)
15-Çalışma sonrasında, emeklilik planına uyum	Pekkaya & Çolak (2013),
16-Kamudaki iş /imkânlar kariyer hedeflerine uyumlu	Gökyöz & Zeytin (2012), Sathapornvajana & Watanapa (2012), Erdem & Kayran (2013), Pekkaya & Çolak (2013),
17-Hayattaki deneyimler etkilidir	Dinç (2008), Hacıömeroğlu & Taskın (2010)

Ek 1 devam

18-Eğitim alınan öğretmen/hoca ve/veya öğretici arkadaşlarının etkilidir	Gökyöz & Zeytin (2012), Erdem & Kayran (2013), Pekkaya & Çolak (2013), Sarıkaya & Khorshid (2009)
19-Aile ve yakın akraba etkilidir	Gökyöz & Zeytin (2012), Erdem & Kayran (2013), Özder vd. (2010)
20-Arkadaş çevresi ve/veya çalışma öncesi içinde bulunulan sosyal ortam etkilidir	Gökyöz & Zeytin (2012), Erdem & Kayran (2013), Pekkaya & Çolak (2013),
21-Çalışma güvencesi açısından kamu sektörüne duyulan güven	Göktolga & Gökalp (2012), Çermik vd. (2010), Özsoy vd. (2010),
22-Toplum içerisinde prestij sağlayacağına duyulan inanç	Gökyöz & Zeytin (2012), Göktolga & Gökalp (2012), Çelik & Üzmez (2014)
23-Hayattan beklentilere uygundur	Çelik & Üzmez (2014), Çermik vd. (2010), Özder vd. (2010), Özsoy vd. (2010),
24-Ekonomik bağımsızlığın elde edilme isteği	Pekkaya & Çolak (2013),
25-İş garantisinin olması	Pekkaya & Çolak (2013), Göktolga & Gökalp (2012), McCabe vd. (2005), Şara & Kocabaş (2012)
26-Maaş garantisinin olması	Pekkaya & Çolak (2013), Göktolga & Gökalp (2012),
27-Hafta sonu /yıllık izin garantisinin olması	Çermik vd. (2010), Hacıömeroğlu & Taskın (2010),
28-Sigortanın her ay düzenli olarak ödenmesi	
29-Güvence açısından özel sektöre güvensizlik	
30-Ülkedeki /özel sektördeki işsizlik sorunu	Can & Yazılıtaş (2006),
31-Ülkedeki ekonomik ve sosyal durum	Taş (2012), Can & Yazılıtaş (2006)
32-Ülkeye, kamuda çalışarak daha iyi hizmet edebileceğine duyulan inanç	Bursal & Buldur (2013), Özsoy vd. (2010), Tamayose vd. (2004).

Ek 2: Anket Değerlendirmesine Dâhil olan Memurların Dağılımı

Yaş Grubu	Kadın	Erkek	Toplam	Eğitim Durumu	Kadın	Erkek	Toplam
24-30	36	12	48	İlk Öğretim	0	2	2
31-40	50	57	107	Lise	0	4	4
41-50	47	47	94	Ön lisans	51	53	104
50 üstü	14	38	52	Lisans	96	89	185
Toplam	147	154	301	Yüksek Lisans	0	6	6
P. Ki-kare: 23,385 (0,000)				Toplam	147	154	301
Çocuk sayısı	Kadın	Erkek	Toplam	Gelir (TL/ay)	Kadın	Erkek	Toplam
0	48	58	106	1000-2000	24	2	26
1	49	43	92	2001-3000	82	73	155
2	37	40	77	3001-4000	26	53	79
2 üstü	13	13	26	4001-üstü	15	26	41
Toplam	147	154	301	Toplam	147	154	301
P. Ki-kare: 1,289 (0,732)				P. Ki-kare: 31,171 (0,000)			
Tecrübe	Kadın	Erkek	Toplam	Görevi	Kadın	Erkek	Toplam
1-6 yıl	45	27	72	Memur	68	63	131
7-19 yıl	66	84	150	Fakülte Sek	1	1	2
19 üstü	36	43	79	Şoför	1	17	18
Toplam	147	154	301	Uzman	39	39	78
P. Ki-kare: 7,121 (0,028)				Sekreter	5	6	11
				Teknisyen	4	18	22
Medeni dur.	Kadın	Erkek	Toplam	Avukat	6	0	6
Evli	103	109	212	Diğer	23	10	33
Bekâr	33	39	72	Toplam	147	154	301
Dul	11	6	17	P. Ki-kare: 2,064 (0,356). Ki-kare testi;			
Toplam	147	154	301	Memur-sekreter; Uzman- Teknisyen;			
P. Ki-kare: 1,979 (0,372)				Diğerleri olmak üzere 3 grup içindir.			

P. Ki-kare: Pearson Ki-kare istatistiği ve parantezde p değeri verilmiştir.

Ek 3: Ortalamalar için Verilen Puanların Karşılıkları

Puan Aralığı	Anlamı	Puan Karşılığı	Metindeki Kısaltması
1,00-1,79	Kesinlikle Katılmıyorum	1	KKMY
1,80-2,59	Katılmıyorum	2	KMY
2,60-3,39	Kararsızım	3	Krz
3,40-4,19	Katılıyorum	4	KY
4,20-5,00	Tamamen Katılıyorum	5	KKY

Kaynak: Çavuşoğlu & Pekkaya (2015) çalışmasından alınmıştır.

